

DOI: 10.31648/kpp.12030

Piotr Czczot

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID: 0000-0003-0137-8526

p.czczot@uwb.edu.pl

Przesłanka nieskazitelności charakteru na przykładzie zawodów adwokata, radcy prawnego i sędziego – analiza konstytucyjnoprawna

Wstęp

Przesłanka nieskazitelności charakteru pojawia się w polskich aktach prawnych najczęściej w ustawach regulujących wykonywanie zawodów zaufania publicznego, takich jak prokurator, sędzia, adwokat czy radca prawny, a także w odniesieniu do aplikantów tych profesji. Stanowi ona szczególnie wymóg wobec osób pełniących lub aspirujących do pełnienia funkcji o podwyższonym standardzie etycznym. Nieskazitelnść należy rozumieć jako cechę osobistą kandydata, świadczącą o jego właściwej postawie moralnej¹. Choć w przypadku zawodów prawniczych źródłem tego wymogu są wyraźne przepisy ustawowe, w praktyce pojawiają się spory dotyczące interpretacji samego pojęcia nieskazitelności charakteru. Zrozumienie owej przesłanki jest istotne z tego względu, że jej spełnienie u danej osoby warunkuje przyjęcie do grona sędziów czy adwokatów, a w sytuacji gdy przestanie być spełniana, może być podstawą do wydalenia z zawodu. W przypadku zawodu sędziego stanowi jedyną z przesłanek, która jest oceniana². Pozostałe, takie jak posiadanie pełni praw publicznych, niekaralność czy ukończenie studiów prawniczych, są przesłankami zobiektywizowanymi – dowodem na ich spełnienie może być zaświadczenie z krajowego rejestru karnego lub dyplom ukończenia studiów prawniczych.

¹ P. Kaczmarek, *O rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu adwokata oraz radcy prawnego*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2015, nr 1, s. 20.

² Por. M. Gawryluk, *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Warszawa 2012, komentarz do art. 65, nb 3; T. Ereciński, J. Gudowski, J. Iwulski, *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, Warszawa 2009, komentarz do art. 61, nb 4. W przypadku zawodu adwokata i radcy prawnego nie należy zapominać o ocennej przesłance rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu.

Celem szerszego ukazania uniwersalności zagadnienia warto wskazać, że przesłanka nieskazitelności charakteru nie jest specyficzna wyłącznie dla Polski. W kontekście zawodu adwokata można przywołać podobną instytucję prawną w Stanach Zjednoczonych. Przykładowo w stanie Kalifornia, żeby zostać adwokatem, oprócz zdania egzaminu (*bar exam*), należy legitymować się także „nienaganą postawą moralną” (*good moral character*). Zgodnie z zasadami rekrutacji do Izby Adwokackiej w Kalifornii (ang. *The State Bar of California*), aplikujący musi wykazywać się nienaganą postawą moralną, co oceniane jest przez Izbę Adwokacką w sformalizowanym postępowaniu. Ciężar udowodnienia posiadania nienaganej postawy moralnej spoczywa na wnioskodawcy. Nienaganna postawa moralna obejmuje, lecz nie ogranicza się do takich cech, jak: uczciwość, sprawiedliwość, szczerść, godność zaufania, przestrzeganie obowiązków powierniczych, poszanowanie i przestrzeganie prawa, a także poszanowanie praw innych osób oraz procesu sądowego³. W przypadku kalifornijskiej izby adwokackiej posiadanie przedmiotowej cechy podlega stwierdzeniu w specjalnej skomplikowanej procedurze obejmującej m.in. weryfikację danych osobistych, zawodowych i prawnych kandydata, która kończy się decyzją w zakresie tego czy kandydat posiada nienaganą postawę moralną⁴. W kontekście sędziów w USA warto wskazać, że choć nie występuje tam odwołanie do instytucji nienaganej postawy moralnej w powyższym rozumieniu, to niewątpliwie odnajdziemy regulacje odnoszące się do kanonu zasad etycznych sędziów – tak w prawie federalnym, jak i w prawie stanowym⁵. Odwołanie powyższe ma na celu ukazanie, że idea weryfikowania kwalifikacji etycznych osób wykonujących zawody prawnicze ma charakter uniwersalny, choć jej podstawy i sposób realizacji różnią się w zależności od systemu prawnego. W dalszej części artykułu analizie poddano polskie rozwiązania w tym zakresie, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów konstytucyjnych.

Celem pracy jest zbadanie treści oraz konstytucyjnych podstaw obowiązywania przesłanki nieskazitelności charakteru w systemie prawnym na przykładzie zawodów adwokata, radcy prawnego i sędziego. Zostanie to dokonane poprzez przeanalizowanie regulacji prawnych statuujących obowiązek cechowania się nieskazitelnością charakteru w przypadku wymienionych zawodów prawniczych oraz skonfrontowanie tych regulacji

³ Art. 4.40 oraz 4.42 regulaminu Izby Adwokackiej w Kalifornii [tłum. wł.], <https://www.calbar.ca.gov/Attorneys/Conduct-Discipline/Rules/Rules-of-the-State-Bar> (data dostępu: 26.10.2025).

⁴ Postępowanie to przewiduje m.in. przedstawienie wszelkich dokumentów potwierdzających uprawnienia kierowcy z okresu ostatnich 10 lat, informację o wszelkich faktycznych miejscach zamieszkania z okresu 10 lat, informację o stosunku do służby wojskowej, informację o wszelkich przejawach prowadzonej działalności gospodarczej, historię zatrudnienia, poręczeń od co najmniej 5 osób wraz ze wskazaniem ich danych kontaktowych, wskazania sygnatur spraw sądowych, w których było się stroną (w tym np. sprawy rozwodowe, karne, administracyjne, cywilne), a także wiele innych – zob. *Instructions for application for determination of moral character*, <https://www.calbar.ca.gov/Admissions/Moral-Character/Submitting-an-Application> (data dostępu: 9.07.2025).

⁵ Przykładowo zbiorem takim w kontekście sędziów federalnych jest Kodeks etyki sędziów USA (*Code of Conduct for United States Judges*), natomiast w kontekście sędziów stanowych warto przytoczyć obowiązujące w wielu stanach Kodeksy etyki sędziów (*Codes of Judicial Conduct*). Głośno komentowany był także opublikowany w 2023 r. po raz pierwszy w historii Kodeks etyki sędziego Sądu Najwyższego (*The Code of Conduct for Justices of the Supreme Court of the United States*), stanowiący akt prawny o charakterze wewnętrznym.

ze standardem konstytucyjnym, w szczególności w kontekście konstytucyjnego statusu sędziego oraz prawa do sądu. Zweryfikowana zostanie następująca hipoteza badawcza: nieskazitelnosc charakteru, choć niewymieniona wprost w Konstytucji RP z 1997 r., stanowi naturalną konsekwencję konstytucyjnej regulacji dotyczącej statusu sędziego oraz prawa do sądu. Weryfikacja hipotezy badawczej zostanie przeprowadzona głównie za pomocą metody dogmatycznej, obejmującej szczegółową analizę przepisów prawnych oraz orzecznictwa sądowego, pomocniczo wykorzystując metodę komparatystyczną. Analiza aktów prawnych obejmie akty prawa powszechnie obowiązującego, a zatem wybrane przepisy Konstytucji RP z 1997 r., przepisy ustaw, w których przesłanka nieskazitelnosci charakteru jest unormowana, a także wybrane akty prawa wewnętrznego takie jak kodeksy etyki. W zakresie analizy orzecznictwa przytoczone zostaną orzeczenia sądów, zarówno powszechnych, administracyjnych, jak również orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Standard konstytucyjny

Przechodząc do analizy konstytucyjnoprawnej, należy odnieść się do regulacji konstytucyjnej, która stanowi zasadnicze ramy dla funkcjonowania przedmiotowej przesłanki. Jeśli bowiem zastanowimy się, jaką rolę pełni nieskazitelnosc charakteru, jako wymóg stawiany zawodom prawniczym w systemie prawa, uwaga nasza skupia się zasadniczo wokół wymiaru sprawiedliwości oraz standardu jego sprawowania. Z tego też względu należy przytoczyć co najmniej trzy przepisy Konstytucji RP z 1997 r., które dotyczą sprawowania wymiaru sprawiedliwości.

Pierwszy z nich to art. 45, statuujący prawo do sądu, który stanowi, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Dwa kolejne to art. 178 ust. 1 i 2, zgodnie z którymi sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji, a sędziom zapewnia się warunki pracy i wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi ich obowiązków.

Pierwszy z cytowanych przepisów odnosi się do jednej z podstawowych gwarancji konstytucyjnych, nazywanej ogólnie prawem do sądu. Składa się ono co najmniej z kilku elementów, tj. możliwości inicjacji procedury sądowej, gwarancji, by procedura ta spełniała wymogi sprawiedliwości i jawności oraz możliwości uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy. Aby gwarancje te mogły być realizowane w praktyce, niezbędne jest zapewnienie przez ustawodawcę stabilnego i przejrzystego systemu dotyczącego takich kwestii, jak tryb powoływania sędziów, kształtowania składu sądu, zagwarantowanie trwałości kadencji sędziów, odpowiednich reguł ich wyłączenia lub odwoływania, co ma szczególne znaczenie wokół tzw. kryzysu konstytucyjnego⁶. Odwołanie przez ustrojodawcę do cech sądu, takich jak właściwość, niezależność, niezawisłość oraz bezstronność, choć pozornie wydaje się być postulatem pozbawionym sankcji,

⁶Na powyższe wymogi wskazuje m.in. P. Tuleja, [w:] P. Czarny, M. Florczak-Wątor, B. Naleziński, P. Radziejewicz, P. Tuleja, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2023, komentarz do art. 45.

przyjmuje się, że pozbawienie składu orzekającego w danej sprawie jednej lub kilku spośród wyżej wymienionych cech sprawia, iż przestaje on być sądem w rozumieniu art. 45 Konstytucji RP. Przykład ten wskazuje na to, że niespełnienie standardu prawa do sądu może mieć daleko idące konsekwencje praktyczne, jak chociażby uchylenie prawomocnego orzeczenia przez Sąd Najwyższy⁷.

Drugi z cytowanych przepisów, odnoszący się do niezawisłości, ma charakter personalny, bowiem zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego niezawisłość odnosi się najczęściej właśnie do sędziego. Trybunał wskazywał na listę elementów, które składają się na pojęcie niezawisłości: 1) bezstronność w stosunku do uczestników postępowania, 2) niezależność wobec organów (instytucji) pozasądowych, 3) samodzielność sędziego wobec władz i innych organów sądowych, 4) niezależność od wpływu czynników politycznych, zwłaszcza partii politycznych, 5) wewnętrzna niezależność sędziego⁸. W innym wyroku Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że „sędzia kieruje się obiektywizmem, nie stwarzając korzystniejszej sytuacji dla żadnej ze stron czy uczestników postępowania, zarówno w trakcie toczącej się przed sądem sprawy, jak i orzekania”⁹. Wszystkie te elementy stanowią personalny aspekt gwarancji prawa do sądu, bowiem tylko niezależny i bezstronny sędzia, który jest samodzielny, a także odporny na wpływy zewnętrzne, jest w stanie zapewnić jednostce realną ochronę jej praw i wolności.

Trzeci z cytowanych przepisów, tj. art. 178 ust. 2, odnosi się natomiast w szerokim aspekcie do zasad wynagradzania sędziów, co jest zagadnieniem odrębnym, natomiast w celu regulacji tej kwestii ustrojodawca wprowadził dodatkowe kryterium, jakim jest godność urzędu sędziego. Michał Laskowski w swojej monografii dotyczącej m.in. tego kryterium podał, że godność sędziego, która choć celowo niezdefiniowana, jest pojęciem normatywnym, przez którą należy rozumieć pewien standard zachowania w różnych służbowych i pozasłużbowych okolicznościach formułujący wobec sędziów podwyższone wymagania, powodujące, że powinni oni stanowić rodzaj wzorca dla innych osób. Autor podkreślił, że godność stanowi pewien abstrakcyjny wzorzec mający na celu wzbudzenie szacunku społecznego dla sędziów¹⁰. Trybunał Konstytucyjny wskazał, że „godność urzędu to świadomość jego wartości i szacunek dlań, żywiony zarówno przez osoby go pełniące, jak i przez osoby postronne, a szerzej – całe społeczeństwo; w pojęciu tym zawiera się także poczucie dumy z przynależności do grupy osób urząd ten sprawujących”¹¹. Powyższe oznacza, że godność urzędu sędziego to nie tylko szacunek należny osobie, która go sprawuje, ale również postawa osoby sędziego względem urzędu. Godność w tym drugim znaczeniu to zatem standard, jakiemu powinna odpowiadać

⁷ Przykładem może być chociażby wyrok SN z 21 maja 2025 r., sygn. akt II KK 483/24, Lex nr 3867021, w którym SN uchylił prawomocny wyrok SA w Warszawie z powodu zasiadania w składzie sądu odwoławczego sędziego, który nie przeszedł „testu bezstronności”, a w konsekwencji stwierdził, iż doszło do wystąpienia jednej z bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 Kodeksu postępowania karnego.

⁸ Wyrok TK z 24 czerwca 1998 r., sygn. akt K 3/98.

⁹ Wyrok TK z 27 stycznia 1999 r., sygn. akt K 1/98.

¹⁰ M. Laskowski, *Uchybienie godności urzędu sędziego jako podstawa odpowiedzialności dyscyplinarnej*, Warszawa 2019, s. 59.

¹¹ Postanowienie TK z 22 marca 2000 r., sygn. akt P 12/98, OTK 2000, Nr 2, poz. 67.

każda osoba pełniąca urząd sędziego, w celu ochrony autorytetu władzy sądowniczej, jak również w celu wzmacniania zaufania obywateli do wymiaru sprawiedliwości.

Pojawia się pytanie, jak w kontekście powyższych konstytucyjnoprawnych podstaw umiejscowić zatem przesłankę nieskazitelnosci charakteru sędziego, adwokata i radcy prawnego. W przypadku pierwszego zawodu należy stwierdzić, że choć nieskazitelnosc nie jest wymieniana w Konstytucji RP, to można jednoznacznie stwierdzić, iż koreluje ona zarówno z pojęciem godności sędziego, jak też wpisuje się w wymogi stawiane sędziom w myśl cech, którym powinien odpowiadać sąd, jak również stanowi nierozłączny element sędziowskiej niezawisłości. Nieskazitelnosc charakteru jest zatem personalnym, bo odnoszącym się do osoby piastującej urząd sędziego wymogiem, który stanowi gwarancję sprawiedliwego postępowania sądowego, a jednocześnie daje podstawę do dyscyplinowania osób odpowiedzialnych za sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Nieskazitelnosc charakteru w przypadku sędziego, w nawiązaniu do wcześniejszych rozważań, stanowi bowiem nie tylko luźny postulat, ale jest także kryterium wykorzystywanym w przypadku procedury dyscyplinarnej sędziów. Nie należy przy tym zapominać, że standard ten będzie miał zastosowanie nie tylko do zawodów prawniczych w wąskim rozumieniu, a więc sędziego, adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego czy dalej komornika oraz notariusza, ale również tych zawodów, które obowiązane są posiadać innego rodzaju cechę, jak np. nieposzlakowaną opinię, jak doradca restrukturyzacyjny. Opisany standard konstytucyjny w przypadku zawodu adwokata i radcy prawnego koreluje z nieskazitelnoscia charakteru szczególnie w aspekcie gwarancji sprawiedliwego procesu, bowiem szczególnie pełnomocnicy procesowi oraz ich postawa i czynności mogą w sposób istotny przyczynić się do przebiegu procedury sądowej w sposób zgodny z normami konstytucyjnymi bądź sprawić, że postępowanie to będzie od tych norm odbiegało. Nieskazitelnosc charakteru adwokata lub radcy prawnego będzie miała wpływ na zapewnienie sprawiedliwego procesu szczególnie wtedy, gdy udział pełnomocnika lub obrońcy jest obligatoryjny (nierzadko w tego typu przypadkach zapewniany przez państwo)¹².

Sędzia

W przypadku zawodu sędziego przesłanka nieskazitelnosci charakteru określona jest w art. 61 § 1 pkt 2 Prawie o ustroju sądów powszechnych¹³. Ustawodawca podaje, że „na stanowisko sędziego sądu rejonowego może być powołany ten, kto jest nieskazitelnego charakteru”. Naturalnie przepis ten znajduje zastosowanie odpowiednio także wobec sędziów piastujących swój urząd w sądach wyższych instancji. Sprawdzenie,

¹²Będzie tak chociażby w przypadku sytuacji obrony obligatoryjnej w postępowaniu karnym, np. w sytuacji oskarżenia o zbrodnie (art. 80 k.p.k.), albo w sytuacji reprezentacji tzw. osób wrażliwych (*vulnerable persons*) np. w kontekście przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, czego przykładem może być procedura zatwierdzenia przyjęcia osoby do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody (art. 23 i nast. u.o.z.p.).

¹³Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 334; zm.: Dz.U. z 2023 r., poz. 1860; z 2024 r., poz. 1907; z 2025 r., poz. 526, poz. 820 i 1178), dalej jako u.s.p.

czy kandydat na sędziego spełnia przesłankę nieskazitelnosci, odbywa się poprzez podniesienie zarzutu przez Krajową Radę Sądownictwa w postępowaniu nominacyjnym, a następnie uargumentowanie twierdzenia o nieposiadaniu przez kandydata cechy nieskazitelnego charakteru¹⁴. Gdyby natomiast sędzia piastujący już stanowisko okazał się mieć jakąś poważną skazę z przeszłości, która nie została wykryta na etapie postępowania nominacyjnego, można pozbawić go urzędu w drodze postępowania dyscyplinarnego¹⁵.

Według komentarza do u.s.p. pod redakcją Jacka Gudowskiego nieskazitelnosc charakteru obejmuje m.in. wysokie kwalifikacje moralne, mocną osobowość, duże poczucie odpowiedzialności, a także szerokie horyzonty intelektualne. Podkreśla się przy tym wyjątkowość misji sędziego, którego służba ma niebagatelny wpływ na rozwój moralny społeczeństwa. Ponadto autorzy komentarza postulują dynamiczne podejście do tłumaczenia wyrażenia „nieskazitelnosc charakteru”, tzn. poprzez próbę utworzenia katalogu cech, które składają się na wzorzec sędziego – takie cechy to np. uczciwość, pracowitość, nieposzlakowanie, zrównowazenie, sumiennosc, odwaga, cierpliwosc, wysoka kultura osobista, bystrość, uprzejmosc, niezalezność, jasne wyrażanie myśli, rozumowanie dyskursywne, biegłość w pisaniu, wrażliwość, rygoryzm w stosowaniu przepisów procesowych i koncowo, dzialanie w myśl zasad sprawiedliwosci oraz slusznosci¹⁶. Inni przedstawiciele doktryny zwracają uwagę na dodatkowe jeszcze cechy, takie jak godność, honor, poczucie obowiązku, przestrzeganie dobrych obyczajów, unikanie zachowań mogących podważyć zaufanie do niezawisłości i bezstronności sędziego czy powstrzymywanie się od wyrażania opinii o toczącym się procesie. Oprócz konieczności powstrzymania się od utrzymywania rzutuujących negatywnie na prestiż zawodu związków ekonomicznych z innymi osobami, wskazuje się na fakt, że sędzia powinien – w miarę możliwości – dbać, by najbliższe mu osoby nie uwikłały się w tego typu zachowania¹⁷. Katalog tworzony w ten sposób jest naturalnie katalogiem otwartym i pozaustawowym, aczkolwiek można sprowadzić go do dwóch grup cech – pozytywnych, a więc takich, które sędzia powinien w sobie wypracować, oraz negatywnych, czyli takich, które nie przystoją sędziemu, których powinien unikać lub też które powinien wyrugować ze swego postępowania.

Orzecznictwo polskich sądów korzysta z podobnej metodologii definiowania pojęcia nieskazitelnosci charakteru, czego przykładem może być wyrok Sądu Najwyższego z 5 maja 2016 r., w którym podkreślono, że pojęcie nieskazitelnosci charakteru „należy wiązać z pewnym zespołem cech moralnych i etycznych kandydata oraz z jego szczególnymi przymiotami osobistymi”¹⁸. Warto dodać, że zdaniem Sądu Najwyższego nie każde

¹⁴I. Hayduk-Hawrylak, [w:] I. Hayduk-Hawrylak, B. Kolecki, A. Wlekińska, *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2018, komentarz do art. 61, nb 5.

¹⁵K. Wojtaszek, *Czy warto pisac o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów*, „Krajowa Rada Sądownictwa” 2016, nr 2, s. 5.

¹⁶T. Ereciński, J. Gudowski, J. Iwulski, op. cit., komentarz do art. 61, nb 4.

¹⁷S. Dąbrowski, A. Łazarska, [w:] A. Górski (red.), *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2013, komentarz do art. 61, nb 3.

¹⁸Wyrok SN – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z 5 maja 2016 r., sygn. akt III KRS 13/16, Legalis nr 1488822.

naganne zachowanie sędziego musi wiązać się z utratą przymiotu nieskazitelnosci charakteru. „Ważyc należy, w jakiej płaszczyźnie dochodzi do naruszenia godności urzędu, to jest czy chodzi o strefę wewnętrzną (nieskazitelnosc przy orzekaniu), czy strefę zewnętrzną (uchybiecie w ogólnych normach postępowania). Rygorystyczne kryteria winny być stosowane w przypadku naruszenia strefy wewnętrznej (czyny przeciwko wymiarowi sprawiedliwości), zaś w wypadku uchybiecia w sferze zewnętrznej konieczne jest przeprowadzenie całościowej i wszechstronnej oceny wagi i stopnia naruszenia tym postępowaniem kardynalnych obowiązków sędziego”¹⁹. Okazuje się zatem, że badanie, czy danej osobie można przypisać przymiot nieskazitelnosci charakteru, jest skomplikowane nie tylko ze względu na otwarty i bardzo szeroko skomentowany w literaturze katalog cech, jak również ze względów praktycznych, tj. ze względu na konieczność poddania konkretnego zachowania ocenie pod kątem jego charakteru oraz intensywności. Są bowiem sytuacje, które zawsze powinny pozbawiać przymiotu nieskazitelnosci charakteru, jak np. prawomocne skazanie za przestępcstwo popełnione umyślnie, a są takie, w których utrata tegoż przymiotu zależna jest od wielu czynników, które trzeba szczegółowo zbadać, jak np. pozostawanie sędziego pod wpływem alkoholu – inaczej ocenimy ten fakt, gdy będzie miał miejsce na sali sądowej podczas orzekania, a inaczej gdy zdarzy się to w warunkach prywatnych, jeszcze inaczej w przypadku kierowania pojazdem w ruchu drogowym pod wpływem alkoholu. Istotny w każdym z tych przypadków będzie również niewątpliwie stopień upojenia, który niezależnie wpływać będzie na kwalifikację prawną – w przypadku kierowania pojazdem pod wpływem – a niezależnie na ocenę w kwestii nieskazitelnego charakteru. Nietrudno bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której sędzia decyduje się przyjąć mandat karny w postępowaniu wykroczeniowym, a zatem w obrocie prawnym prawomocnie stwierdzona jest jego wina, a nie dojdzie do nadszarpnięcia cechy nieskazitelnosci charakteru. Podkreśla się przy tym, że nieskazitelnosc charakteru w przypadku sędziów ma o tyle szeroki zakres, że zasadniczo każde popełnienie przestępcstwa umyślnego powoduje utratę przymiotu nieskazitelnego charakteru, często niezależnie od faktu zatarcia skazania²⁰. Powyższa teza wynika niewątpliwie z obowiązywania wysokiego standardu etycznego, który ma zastosowanie do zawodu sędziego.

Dodatkowym źródłem poznania pojęcia nieskazitelnosci charakteru może być przede wszystkim zbiór zasad etyki zawodowej sędziów²¹. Można w nim odnaleźć zarówno normy wskazujące pożądane przez sędziego zachowania (np. powinność dbania o autorytet urzędu, powinność kierowania się zasadami uczciwości, godności, honoru, poczuciem obowiązku oraz przestrzegania dobrych obyczajów itp.), jak i te wskazujące na zachowania niedozwolone (sędziemu nie wolno np. wykorzystywać swego statusu

¹⁹ Wyrok SN – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z 15 marca 2018 r., sygn. akt III KRS 3/18, *Legalis* nr 1799193.

²⁰ M. Laskowski, *op. cit.*, s. 122–123.

²¹ Uchwała nr 25/2017 Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 13 stycznia 2017 r. w sprawie ogłoszenia ujednoliconego tekstu Zbioru zasad etyki zawodowej sędziów i asesorów sądowych, <https://krs.pl/pl/o-rac-dzie/zbior-zasad-etyki-zawodowej-sedziow/591-uchwala-nr-25-2017-krajowej-rady-sadownictwa-z-dnia-13-stycznia-2017-r.html> (data dostępu: 26.10.2025).

i prestiżu sprawowanego urzędu w celu wspierania interesu własnego lub innych osób czy też przyjmować jakichkolwiek korzyści mogących wywołać odczucie, że stanowią próbę wpływu na jego osobę itp.). Innymi przykładami tekstów prawnych, które mogą być pomocne w dekodowaniu treści analizowanej przesłanki, są m.in.: Podstawowe zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziów przyjęte przez ONZ w 1985 r., zalecenie nr R (94) 12 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie niezawisłości, sprawności i roli sędziów, Europejska karta statusu sędziego z 1998 r. czy też Kodeks zachowania sędziów z Bangalore (*Bangalore Principles of Judicial Conduct*)²².

Adwokat, radca prawny

W przypadku zawodu adwokata przesłanka nieskazitelnosci charakteru swoje źródło ma w ustawie Prawo o adwokaturze²³ w art. 65 pkt 1. Ustawodawca przewiduje, że „na listę adwokatów może być wpisany ten, kto jest nieskazitelnego charakteru i swym dotychczasowym zachowaniem daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu adwokata”. Bardzo podobnie sformułowano przepis art. 24 ust. 1 pkt 5 ustawy o radcach prawnych²⁴, z którego wynika, że „na listę radców prawnych może być wpisany ten, kto jest nieskazitelnego charakteru i swym dotychczasowym zachowaniem daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego”. Ze względu na podobną regulację komentarze odnoszące się do przedmiotowej przesłanki w kontekście zawodu adwokata mogą być w drodze analogii stosowane w stosunku do radcy prawnego i odwrotnie. Analogia ta jest tym bardziej uzasadniona, że choć występują istotne różnice w genezie tych zawodów oraz pewne rozbieżności w zakresie zasad wykonywania zawodu, to nie ulega wątpliwości, że rola tych dwóch zawodów prawniczych wspólnie jest do siebie bardzo zbliżona.

W przypadku adwokata w komentowanym przepisie oprócz tożsamego jak w przypadku sędziów pojęcia nieskazitelnosci charakteru pojawia się również pojęcie rękojmi należytego wykonywania zawodu. Rozumienie tego pojęcia przez część judykatury sprowadzane jest do utożsamienia tych dwóch pojęć – rękojmią dotyczy, podobnie jak nieskazitelność charakteru, w tym sensie tylko i wyłącznie oceny etycznej. Coraz częściej jednak spotykany jest pogląd, z którym należy się zgodzić, jakoby rękojmią należytego wykonywania zawodu dotyczyła umiejętności posługiwania się regułami instytucjonalnymi – jako swego rodzaju ocena umiejętności wykonywania misji adwokackiej, a więc udzielania pomocy prawnej²⁵.

Innym charakterystycznym fragmentem przywołanego przepisu jest wyrażenie „dotychczasowe zachowanie”. Oznacza ono, że badanie przeprowadzane przed wpisaniem

²² Przykłady tekstów prawnych za: Opinia nr 3 Rady Konsultacyjnej Sędziów Europejskich (CCJE) do wiadomości Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie zasad i przepisów regulujących zachowanie zawodowe sędziów, w szczególności w zakresie etyki, niewłaściwego zachowania i bezstronności, <https://rm.coe.int/opinia-nr-3-rady-konsultacyjnej-sedziow-europejskich-ccje-do-wiadomosc/168078bbe5> (data dostępu: 26.10.2025).

²³ Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1564).

²⁴ Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 499).

²⁵ P. Kaczmarek, op. cit., s. 21–22.

osoby na liste adwokatow majacemu okreslic, czy dana osoba spelnia przeslankę nieskazitelnosci charakteru, co do zasady powinno dotyczyc tylko tych faktow, ktore mialy miejsce przed zlozeniem wniosku o wpis. Ma to poparcie w orzecznictwie, bowiem, jak stwierdzil Wojewodzki Sad Administracyjny w Warszawie, negatywne opinie uzyskane w toku wcześniejszej pracy musza miec znaczenie dla koncowej oceny kandydata na wykonywanie zawodu adwokata²⁶. Jak wskazuje sie jednak w literaturze, wydaje sie, ze istotny wplyw na wynik badania, czy mamy do czynienia z przymiotem nieskazitelnosci charakteru, ma rowniez zachowanie wnioskujacego o wpis w toku postepowania, mimo ze nie wynika to wprost z przepisu²⁷.

Zgodnie z komentarzem Dariusza Michty uzaleznienie wpisania na liste adwokatow od nieskazitelnosci charakteru stanowi element ochrony samorzadow adwokackich przed strukturami państwowymi – moze bowiem dojsc do sytuacji, gdy samorzad przyjmie do swojego grona osobe skazana prawomocnym wyrokiem karnym, ktora mimo to uzna za wciaz posiadajaca wspomniany przymiot²⁸. W tym kontekście warto jednak zwrócic uwage, ze państwo – w tym zakresie reprezentowane szczególnie przez Ministra Sprawiedliwosci – rowniez posiada szereg narzedzi pozwalajacych na wplywanie na decyzje samorzadu adwokackiego, co objawia sie chociazby w instytucji sprzeciwu Ministra Sprawiedliwosci wynikajacej z art. 69a ust. 1 Prawa o adwokaturze.

Przechodzac jednak do samego pojecia nieskazitelnosci charakteru, warto zaznaczyć, ze – podobnie jak w przypadku zawodu sędziego – tak i tutaj mamy do czynienia z pewnym zbiorem szczególnych zasad moralno-etycznych, ktorými adwokat lub radca prawny musi kierowac sie zarowno w swoim zyciu prywatnym, jak tez zawodowym. Zasady te nie sa wymienione nigdzie enumeratywnie i stanowia ogolny i abstrakcyjny zbior. Przyklady cech charakteru odnalezc zatem mozna m.in. w literaturze przedmiotu, a takze w orzecznictwie. Podnosi sie, ze nieskazitelnosc charakteru moze miec rozne przejawy – moze byc nieskazitelnoscia wewnetrzną (obiektywna ocena postepowania danej osoby, nieujawniona zewnetrznie), jak tez zewnetrzną (ujawniona na zewnatrz, wobec czego w razie niegodnego postepowania mozna z tego tytulu postawic adwokatowi zarzut). Z drugiej strony nieskazitelnosc mozna rozpatrywac w kategoriach kontroli uprzedniej (przed uzyskaniem tytulu adwokata, a wiec sprawdzanej podczas procedury uzyskiwania wpisu na liste adwokatow), jak tez nastepczej (w trakcie wykonywania zawodu adwokata – sprawdzanej w drodze postepowania dyscyplinarnego)²⁹.

Co do zasady ogolne cechy swiadczone o posiadaniu przymiotu nieskazitelnego charakteru sa podobne jak w przypadku zawodu sędziego – do zawodu adwokata w wiekszosci bedzie mozna zastosowac zatem cechy charakteru wymienione np. w komentarzu J. Gudowskiego do u.s.p – i odwrotnie. Pogląd taki odnajduje

²⁶ Wyrok WSA w Warszawie z 4 lipca 2006 r., sygn. akt VI SA/Wa 819/06, Legalis nr 82956.

²⁷ J. Trela, [w:] P. Kruszyński (red.), *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Warszawa 2016, komentarz do art. 65, nb 2.

²⁸ D. Michta, *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Poznań 2012, komentarz do art. 65, nb 5.

²⁹ G. Ławnikowicz, S. Pilipiec, *Nieskazitelnosc charakteru i nieposzlakowana opinia w prawie prawniczych samorzadow zawodowych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin. Sectio G – Ius” 2016, vol. LXIII, nr 2, s. 253–255.

odzwierciedlenie w judykaturze. Przykładowo zgodnie z wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego dotyczącym ustawy Prawo o advokaturze o nieskazitelnosci charakteru świadczą takie przymioty osobiste, jak: uczciwość w życiu prywatnym i zawodowym, uczynność, pracowitość, poczucie odpowiedzialności za własne słowa i czyny, stanowczość, odwaga cywilna, samokrytycyzm umiejętność zgodnego współżycia z otoczeniem³⁰. Sądy administracyjne niższych instancji również podzielają podobne zdanie, czego przykładem może być wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie dotyczący również ustawy Prawo o advokaturze, w którym czytamy: „O nieskazitelnosci charakteru świadczą różnego rodzaju przymioty osobiste, wśród których wymienia się, między innymi, uczciwość w życiu prywatnym i zawodowym, poczucie odpowiedzialności za własne słowa i czyny, odwagę cywilną i samokrytycyzm”³¹. W kontekście zawodu radcy prawnego warto przytoczyć także wyrok tego samego sądu, zgodnie z którym o nieskazitelnosci charakteru świadczą takie osobiste przymioty, jak: uczciwość w życiu prywatnym i zawodowym, odpowiedzialność za własne słowa i czyny, odwaga cywilna, pracowitość, umiejętność zgodnego współżycia z otoczeniem³².

Dodatkowo, w celu dalszego wyjaśnienia na temat tego, jakie zachowania cechują adwokata o nieskazitelnym charakterze, warto sięgnąć do Kodeksu etyki adwokackiej³³ – to tam znajdziemy m.in. specyficzne dla zawodu adwokata powinności i zakazy, które również rzutują na zakres pojęcia nieskazitelnosci charakteru. Przykładowo adwokatowi nie wolno świadomie podawać sądowi nieprawdziwych informacji albo okazywać zażyłości z osobami zatrudnionymi w sądach, urzędach czy w organach ścigania. Z drugiej strony adwokat powinien służyć innym adwokatom radą i udzielać wzajemnej pomocy w pracy zawodowej, jeśli nie koliduje to z interesem klienta, a także przestrzegać wobec kolegów zasad uprzejmości, lojalności i koleżeństwa. Przykłady te, podobnie jak w przypadku zawodu sędziego, dzielą się więc na te pozytywne (co adwokat powinien) oraz negatywne (czego mu nie wolno). Normy choć są prawem wewnętrznym samorządu adwokackiego, mogą okazać się wskazówką przy dekodowaniu znaczenia pojęcia nieskazitelnosci charakteru w danej sprawie; mogą też być podstawą do wydania orzeczenia w postępowaniu dyscyplinarnym. Innym źródłem wskazówek przydatnych w dekodowaniu pojęcia nieskazitelnosci charakteru w przypadku zawodu adwokata może być m.in. tekst rotы ślubowania adwokackiego³⁴.

³⁰Wyrok NSA z 20 stycznia 2010 r., sygn. akt II GSK 324/09, Lex nr 596756 – wyrok ten odwołuje się do innego orzeczenia NSA, w którym to przedmiotem sprawy były przepisy o nieskazitelnosci charakteru w zawodzie adwokata.

³¹Wyrok WSA w Warszawie z 5 kwietnia 2017 r., sygn. akt VI SA/Wa 2133/16, Legalis nr 1723652.

³²Wyrok WSA w Warszawie z 18 sierpnia 2005 r., sygn. akt VI SA/Wa 9/05, Lex nr 190774.

³³Uchwała nr 403/2023 Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 7 grudnia 2023 r., obwieszczenie w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Zbioru zasad etyki adwokackiej i godności zawodu (Kodeks etyki adwokackiej), https://www.adwokatura.pl/admin/wgrane_pliki/file-1zal-do-uchwaly-prezydium-nra-nr-4032023kodeksetykiadwokackiejtekst-jednolity-39478.pdf (data dostępu: 26.10.2025).

³⁴Tekst rotы ślubowania zawarty jest w art. 5 ustawy Prawo o advokaturze. Zawiera ono odniesienie do obowiązku zachowania tajemnicy adwokackiej, jak też szeregu cech, którymi winien kierować się adwokat w swoim życiu. Podobne ślubowanie składają przed rozpoczęciem nauki aplikanci adwokaccy.

Warto przytoczyć pogląd obecny w orzecznictwie sądów administracyjnych, że w zakresie przesłanki nieskazitelności charakteru badaniu powinny być poddane wszystkie rzeczywiste zachowania, słowa i czyny, jakie były i są udziałem radcy prawnego, nawet wtedy, gdy czyny te związane są ze skazaniem, które uległo zatarciu z mocy prawa. Wynika to z faktu, że zatarcie prowadzi jedynie do uznania przestępstw za niebyłe, ale jako czyny niewątpliwie miały one miejsce³⁵. Oznacza to, że przesłanka nieskazitelności charakteru wykracza dalece poza stwierdzenie, że ktoś nie popełnił przestępstwa i odnosi się do głębszej analizy sumienia i sposobu funkcjonowania prawnika. Może się zatem zdarzyć, że popełnienie w przeszłości przestępstwa zniesławienia będzie oceniane w tym procesie inaczej niż w przypadku, gdyby doszło do kradzieży, gwałtu czy morderstwa. Zaproponowany został w tym zakresie pogląd, że istnieją przestępstwa „mniejszej wagi” (np. drobne oszustwo), które nie pozbawiają nieskazitelności charakteru w sposób trwały, oraz takie, które co do zasady zawsze dyskwalifikują z zawodów prawniczych (np. zabójstwo)³⁶.

Podsumowanie

W znacznej części pojęcie nieskazitelności charakteru będzie pokrywało się swoim zakresem znaczeniowym w przypadku zawodu sędziego oraz przypadku zawodu adwokata oraz radcy prawnego. Samo pojęcie analizować można na różne sposoby, tak w odniesieniu do jego praktycznego zastosowania, jak i dla samego pogłębienia intencji ustawodawcy, który tak często ów wyrażenie stosuje³⁷. Podejście do tej analizy również może być różnorodne, bowiem oprócz analizy językowej³⁸ podejmuje się w doktrynie próby rozszerzania i tak już szeroko skomentowanego katalogu cech i zachowań statuujących lub wykluczających u danej osoby przymiot nieskazitelności charakteru. Rozszerzanie katalogu dokonuje się poprzez rozwój literatury przedmiotu, ale też w konsekwencji wydawania nowych orzeczeń dotyczących omawianej przesłanki, wskazując na coraz to nowsze przykłady zachowań, które sąd uznał za stojące w sprzeczności

³⁵Tak np.: wyrok NSA z 1 sierpnia 2023 r., sygn. akt II GSK 2690/21, Lex nr 3605986. Pogląd ten nie jest odosobniony i powoduje, że jeśli kandydat na adwokata lub radcę prawnego popełnił w przeszłości przestępstwo, które uległo zatarciu, to może dojść – na podstawie analizy okoliczności popełnienia przestępstwa – do negatywnej oceny spełnienia przesłanki nieskazitelności charakteru. Nie stoi to tym samym, zgodnie z tym poglądem, w sprzeczności z instytucją zatarcia skazania, bowiem ta eliminuje jedynie fakt karalności, nie zaś społeczne skutki popełnionego czynu. Radca prawny nie jest jednocześnie obowiązany do informowania o przeszłych zatartych skazaniach w trakcie procedury uzyskiwania wpisu – tak np.: wyrok NSA z 17 listopada 2017 r., sygn. akt II GSK 447/16, Lex nr 2430732.

³⁶Szerze rozważania na temat uprzedniego skazania i ubiegania się o wpis na listę radców prawnych: M. Korcyl, *Uprzednie skazanie za przestępstwo a możliwość wpisu na listę radców prawnych z uwagi na nieskazitelność charakteru*. Glosa do wyroku NSA z dnia 17 listopada 2017 r., II GSK 447/16, „Glosa” 2019, nr 2, s. 120–129.

³⁷Jak wcześniej wspomniano, termin ten występuje w licznych ustawach statuujących zawody zaufania publicznego. Będą to m.in. sędziowie, prokuratorzy, adwokaci, radcowie prawni, notariusze, radcowie Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa, komornicy, kuratorzy sądowi, rzecznicy patentowi.

³⁸Zob. M. Laskowski, *Ustawowe pojęcie „nieskazitelność charakteru”*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 6, s. 50 i nast. lub w zakresie porównania przesłanki „nieskazitelnego charakteru do przesłanki „nieposzlakowanej opinii” – G. Ławnikowicz, S. Pilipiec, op. cit.

z przymiotem nieskazitelności charakteru. Sprawy dotyczące przesłanki nieskazitelności charakteru zarówno na wokandy sądów powszechnych, np. jako konsekwencja zakończenia postępowania dyscyplinarnego, ale również sądów administracyjnych, po wyczerpaniu zwykłej drogi odwoławczej, np. po wydaniu decyzji odmownej w sprawie przyjęcia do pracy urzędnika państwowego.

Co warto zaznaczyć, istnieje w doktrynie spór dotyczący tego, czy utrata analizowanego przymiotu, np. w wyniku prawomocnego skazania za przestępstwo, następuje bezterminowo, tzn. czy raz utracony nie może być już nigdy odzyskany. Część judykatury, odwołując się, zdaniem autora słusznie, do instytucji zatarcia skazania, wskazuje, że przedstawiciele zawodów prawniczych mają możliwość odzyskania tego przymiotu po 10 latach od przykładowego wyroku skazującego czy wydania zakazu sprawowania zawodu³⁹. Inny pogląd – w kontekście drugiej wspominanej wcześniej i podobnej w naturze przesłanki – wyraził np. Naczelny Sąd Administracyjny, który w sprawie sędziego, któremu odmówiono wpisania na listę adwokatów, wskazał, że „badając, czy kandydat daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu zaufania publicznego, organ zobowiązany jest brać pod uwagę wszystkie okoliczności składające się na wizerunek kandydata, w tym również znane mu zdarzenia, które stanowiły podstawę wydania wyroku skazującego, mimo że skazanie uległo zatarciu”⁴⁰. Spór ten jest o tyle istotny, że dotyczy konkretnych osób, które dopuściły się jakichś przewinień w przeszłości, a starają się po latach zacząć swoje życie zawodowe na nowo. Ich droga powrotu do kariery bywa niekiedy skutecznie zablokowana.

O ile natomiast sama przesłanka nieskazitelności charakteru, tak w zawodzie adwokata i sędziego, jak w przypadku innych prawniczych zawodów zaufania publicznego, była już wielokrotnie poddawana dyskusji, celowe wydaje się zbadanie jej konstytucyjnych podstaw. W wyniku dokonanej analizy należy potwierdzić postawioną we wstępie hipotezę badawczą, zgodnie z którą nieskazitelnosc charakteru, choć niewymieniona wprost w Konstytucji RP z 1997 r., stanowi naturalną konsekwencję konstytucyjnej regulacji dotyczącej statusu sędziego oraz prawa do sądu. Nieskazitelnosc charakteru, choć niewyrażona *explicite* w Konstytucji RP, wynika w sposób dorozumiany z przepisów dotyczących statusu sędziego (art. 178) oraz prawa do sądu (art. 45), które statuują gwarancje dotyczące instytucji sądu, ale również osoby sędziego i innych osób uczestniczących procesie orzekania. W tym ujęciu nieskazitelnosc charakteru jest spójna z pojęciem godności urzędu sędziego, które zostało wprowadzone w art. 178 ust. 2 Konstytucji RP, zwłaszcza w jego personalnym wymiarze odnoszącym się do postawy sędziego, a w który wpisuje się obowiązek nienagannego postępowania zarówno w życiu zawodowym, jak i prywatnym. W analogiczny sposób standardy te powinny dotyczyć adwokata czy radcy prawnego, którzy – uczestnicząc w procesie sądowym – wpływają na jego prawidłowy przebieg poprzez obronę oskarżonego czy też

³⁹ Wyrok SN – Izba Karna z 16 marca 2018 r., sygn. akt SNO 9/18, Legalis nr 1747328. Warto zaznaczyć, że sąd w uzasadnieniu do przytoczonego wyroku nie przewiduje możliwości odzyskania przymiotu nieskazitelnosci charakteru w przypadku sędziów.

⁴⁰ Wyrok NSA z 10 października 2018 r., sygn. akt II GSK 3404/16, Legalis nr 1830522.

reprezentację oskarżycieli posiłkowych lub stron w postępowaniu cywilnym czy sądowno-administracyjnym. W wielu przypadkach udział adwokata jest tym bardziej ściśle powiązany z gwarancjami prawa do sądu, gdy to państwo przyjmuje na siebie obowiązek wyznaczenia i finansowania udziału pełnomocnika lub obrońcy w sytuacjach przewidzianych przepisami odrębnymi. Rozważania w zakresie treści przesłanki nieskazitelności charakteru, ale również poszukiwanie jej konstytucyjnych podstaw służą z jednej strony dokonaniu swobodnego podsumowania i dotychczasowego dorobku naukowego, a także jego uzupełnieniu. Z drugiej strony nie sposób pominąć fakt, że publikacje z zakresu deontologii zawodów prawniczych nieustannie wpisują się w ogólną potrzebę przypominania o istocie i etosie zawodów prawniczych, które zajmują szczególną rolę w życiu społecznym.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Czarny P., Florczak-Wątor M., Naleziński B., Radziejewicz P., Tuleja P., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Ereciński T., Gudowski J., Iwulski J., *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, Warszawa 2009.
- Gawryluk M., *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Górski A. (red.), *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Hayduk-Hawrylak I., KołECKI B., WleKlińska A., *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Kaczmarek P., *O rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu adwokata oraz radcy prawnego*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2015, nr 1.
- Korcył M., *Uprzednie skazanie za przestępstwo a możliwość wpisu na listę radców prawnych z uwagi na nieskazitelnność charakteru. Glosa do wyroku NSA z dnia 17 listopada 2017 r., II GSK 447/16*, „Glosa” 2019, nr 2.
- Kruszyński P. (red.), *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Laskowski M., *Uchybienie godności urzędu sędziego jako podstawa odpowiedzialności dyscyplinarnej*, Warszawa 2019.
- Laskowski M., *Ustawowe pojęcie „nieskazitelnność charakteru”*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 6.
- Ławnikowicz G., Pilipiec S., *Nieskazitelnność charakteru i nieposzlakowana opinia w prawie prawniczych samorządów zawodowych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin. Sectio G – Ius” 2016, vol. LXIII, nr 2.
- Micha D., *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Poznań 2012.
- Wojtaszek K., *Czy warto pisać o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów*, „Krajowa Rada Sądownictwa” 2016, nr 2.

Akty prawne

Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1564).
Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 499).
Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 334).

Orzecznictwo

Postanowienie TK z 22 marca 2000 r., sygn. akt P 12/98, OTK 2000, Nr 2, poz. 67.
Wyrok NSA z 20 stycznia 2010 r., sygn. akt II GSK 324/09, Lex nr 596756.
Wyrok NSA z 17 listopada 2017 r., sygn. akt II GSK 447/16, Lex nr 2430732.
Wyrok NSA z 10 października 2018 r., sygn. akt II GSK 3404/16, Legalis nr 1830522.
Wyrok NSA z 1 sierpnia 2023 r., sygn. akt II GSK 2690/21, Lex nr 3605986.
Wyrok SN – Izba Karna z 16 marca 2018 r., sygn. akt SNO 9/18, Legalis nr 1747328.
Wyrok SN – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z 5 maja 2016 r., sygn. akt III KRS 13/16, Legalis nr 1488822.
Wyrok SN – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z 15 marca 2018 r., sygn. akt III KRS 3/18, Legalis nr 1799193.
Wyrok SN z 21 maja 2025 r., sygn. akt II KK 483/24, Lex nr 3867021.
Wyrok TK z 24 czerwca 1998 r., sygn. akt K 3/98.
Wyrok TK z 27 stycznia 1999 r., sygn. akt K 1/98.
Wyrok WSA w Warszawie z 18 sierpnia 2005 r., sygn. akt VI SA/Wa 9/05, Lex nr 190774.
Wyrok WSA w Warszawie z 4 lipca 2006 r., sygn. akt VI SA/Wa 819/06, Legalis nr 82956.
Wyrok WSA w Warszawie z 5 kwietnia 2017 r., sygn. akt VI SA/Wa 2133/16, Legalis nr 1723652.

Źródła internetowe

Poradnik dla aplikujących o stwierdzenie nienagannej postawy moralnej (*Instructions for application for determination of moral character*), <https://www.calbar.ca.gov/Admissions/Moral-Character/Submitting-an-Application>.
Regulamin Izby Adwokackiej w Kalifornii, <https://www.calbar.ca.gov/Attorneys/Conduct-Discipline/Rules/Rules-of-the-State-Bar>.
Opinia nr 3 Rady Konsultacyjnej Sędziów Europejskich (CCJE) do wiadomości Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie zasad i przepisów regulujących zachowanie zawodowe sędziów, w szczególności w zakresie etyki, niewłaściwego zachowania i bezstronności, <https://rm.coe.int/opinia-nr-3-rady-konsultacyjnej-sedziow-europejskich-ccje-do-wiadomosc/168078bbe5>.

Uchwała nr 25/2017 Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 13 stycznia 2017 r. w sprawie ogłoszenia ujednoliconego tekstu Zbioru zasad etyki zawodowej sędziów i asesorów sądowych, <https://krs.pl/pl/o-radzie/zbior-zasad-etyki-zawodowej-sedziow/591-uchwala-nr-25-2017-krajowej-rady-sadownictwa-z-dnia-13-stycznia-2017-r.html>.

Uchwała nr 403/2023 Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 7 grudnia 2023 r., obwieszczenie w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Zbioru zasad etyki adwokackiej i godności zawodu (Kodeks etyki adwokackiej), https://www.adwokatura.pl/admin/wgrane_pliki/file-1zal-do-uchwaly-prezydium-nra-nr-4032023kodeksetykiadwokackiejtekst-jednolity-39478.pdf.

Impeccable character as a legal prerequisite in the context of judges, attorneys-at-law and legal counsels – a constitutional analysis

Summary

Impeccable character is a key requirement for candidates and individuals performing professions of public trust, such as public prosecutor, judge, attorney-at-law (*adwokat*), and legal counsel (*radca prawny*). The aim of this paper is to examine the constitutional basis for this prerequisite, specifically focusing on the professions of judge, attorney-at-law and legal counsel. The analysis of statutory regulations and deontological codes is confronted with the constitutional standard. The article verifies the hypothesis that impeccable character, despite not being explicitly mentioned in the Polish Constitution of 1997, constitutes a natural consequence of the constitutional regulation concerning the status of the judge and the right to a court. The research is based on the dogmatic method, including the analysis of legal provisions and judicial decisions, with supplementary use of the comparative method.

Keywords: impeccable character, judiciary, attorney-at-law, legal counsel, public trust professions, constitutional standard, right to a fair trial